

Asia C-292/23

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

3.5.2023

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Juzgado Central de Instrucción n.º 6 de Madrid (Madridin
päättökintatuomari nro 6, Espanja)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

26.4.2023

Syyttäjä:

Euroopan syyttäjänvirasto

Tutkinnan kohteena olevat osapuolet:

I.R.O.

F.J.L.R.

Pääasian kohde

Euroopan syyttäjänvirasto – Tehokas oikeussuoja – Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin – Tuomioistuinvalvonta – Todistajana kuuleminen – Puolustautumisoikeus

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

Tulkintaa koskeva ennakkoratkaisupyynnö – SEUT 267 artikla – Kansallisen oikeussäännön yhteensopivuus asetuksen (UE) 2017/1939 kanssa – 42 artiklan 1 kohta – Euroopan unionin perusoikeuskirja – 6, 47 ja 48 artikla – Tehokas oikeussuoja – Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin – Tuomioistuinvalvonta – Direktiivi 2016/343 – 7 artikla – Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus – 86 artiklan 3 kohta – Euroopan unionista tehty sopimus – 2 artikla ja 19 artiklan 2 kohdan toinen alakohta – Vastaavuusperiaate

Ennakkoratkaisukysymykset

1. Onko asetuksen 2017/1939 42 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä senkaltaiselle säännölle kuin 1.7.2021 annetun perustuslain tasoisen lain nro 9/2021 90 §, jossa jätetään tuomioistuINVALVONNAN ulkopuolelle Euroopan syyttäjänviraston prosessuaalinen toimi, joka tuottaa kolmansia osapuolia koskevia oikeusvaikutuksia (jäljempänä kuvatus mukaisesti), kuten valtuutetun Euroopan syyttäjän 2.2.2023 tekemä päätös, jolla kutsutaan todistajia kuultavaksi?

2. Onko Euroopan unionin perusoikeuskirjan 6 ja 48 artiklaa sekä direktiivin (EU) 2016/343 7 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä senkaltaiselle säännölle kuin 1.7.2021 annetun perustuslain tasoisen lain nro 9/2021 90 §, luettuna yhdessä saman perustuslain tasoisen lain 42 §:n 1 ja 3 momentin sekä 43 §:n kanssa, kun kyseisessä säännöksessä jätetään tuomioistuINVALVONNAN ulkopuolelle Euroopan syyttäjänviraston prosessuaalinen toimi, kuten valtuutetun Euroopan syyttäjän tekemä päätös sellaisen kolmannen osapuolen kutsumisesta kuultavaksi todistajana, jonka osalta voidaan katsoa olevan kohtuullisen odotettavaa, että hän on ollut osallisena tutkinnan kohteena olevissa rikoksissa?

3. Onko SEU 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa ja SEUT 86 artiklan 3 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä perustuslain tasoisen lain nro 9/2021 90 ja 91 §:ssä säädetyn kaltaiselle tuomioistuINVALVONTAJÄRJESTELMÄLLE kyseisen lain 42 §:n 1 momentin ja 43 §:n nojalla toteutettujen valtuutettujen Euroopan syyttäjien toimien osalta, kun kyseisessä järjestelmässä jätetään tuomioistuINVALVONNAN ulkopuolelle menettely, jota Euroopan syyttäjänvirasto käy tutkintavaltuuksiaan käyttäen, ja kun kyseisellä järjestelmällä ei ole mitään vastaavuutta kansallisiin prosessilainsäädännön säännöksiin, jotka koskevat niiden ratkaisujen riitauttamista, joita tutkintatuomarit antavat tutkintavaltuuksiaan käyttäen?

4. Onko SEU 2 artiklaa, jossa vahvistetaan unionin perustana olevat oikeusvaltioon erottamattomasti kuuluvat arvot, joihin liittyvät Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistetut tehokasta oikeussuojaa koskeva oikeus ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskeva oikeus sekä SEU 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa vahvistettu tehokkuusperiaate, tulkittava siten, että se on esteenä Espanjan lainsäädännössä – perustuslain tasoisen lain nro 9/2021 90 ja 91 §:ssä – säädetyn kaltaiselle valtuutettujen Euroopan syyttäjien toimiin kohdistuvaa tuomioistuINVALVONTAA koskevalle järjestelmälle, jossa rajataan riitauttamisen mahdollisuus koskemaan vain tiettyä määrää tapauksia?

Unionin oikeussäännöt, joihin asiassa viitataan

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 ja 4 artikla sekä 19 artiklan 1 kohdan toinen alakohta.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 6, 47, 48, 51 ja 52 artikla.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 86 artiklan 3 kohta, 325 artiklan 1 kohta ja 324 artiklan 4 kohta.

Tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisessa annetun asetuksen 2017/1939 (jäljempänä asetus 2017/1939) 42 artiklan 1 ja 2 kohta.

Eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 9.3.2016 annetun direktiivin 2016/343 7 artikla.

Tuomio 15.5.1986, Johnston (222/84, EU:C:1986:206).

Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 18.10.1990, Dzodzi (C-297/88 ja C-197/89, EU:C:1990:360).

Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 19.11.1991, Francovich ym. (C-6/90 ja C-9/90, EU:C:1991:428).

Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 25.7.2008, Metock ym. (C-127/08, EU:C:2008:449).

Unionin tuomioistuimen tuomio 26.2.2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105).

Unionin tuomioistuimen tuomio 26.2.2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107).

Unionin tuomioistuimen tuomio 16.5.2017, Berlioz Investment Fund (C-682/15, EU:C:2017:373).

Unionin tuomioistuimen tuomio 27.2.2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117).

Kansalliset oikeussäännöt, joihin asiassa viitataan

Tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston perustamisessa 12.10.2017 annetun asetuksen (EU) 2017/1939 soveltamisesta 1.7.2021 annetun perustuslain tasoinen lain nro 9/2021 (Ley Orgánica de aplicación del Reglamento (UE) 2017/1939 del Consejo, de 12 de octubre de 2017, por el que se establece una cooperación reforzada para la creación de la Fiscalía Europea, jäljempänä perustuslain tasoinen laki nro 9/2021) 42 §:n 1 ja 3 momentti sekä 90 ja 91 §.

Rikosprosessilain (Ley de Enjuiciamiento Criminal) 410, 420, 433 ja 311 § sekä 766 §:n 1 momentti.

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä pääasiassa

- 1 I.R.O. ja F.J.L.R ovat IMDEA Materiales -nimisen yhtiön johtajina tutkinnan kohteena tukiin liittyvien petosten ja asiakirjojen väärentämisen vuoksi Euroopan syyttäjänviraston käymässä menettelyssä, josta vastaavat valtuutetut Euroopan syyttäjät.
- 2 Y.C. ja I.M.B. ovat saaneet IMDEA Materiales -nimiseltä yhtiöltä, johon tutkinta niin ikään kohdistuu, maksusuorituksia, joiden oletetaan olevan peräisin Euroopan unionin myöntämästä rahoituksesta ja joita ei pidetä riittävällä tavalla perusteltuina.
- 3 Juzgado Central de Instrucción n.º 6 de Madrid (Madridin päätutkintatuomari nro 6, Espanja) valvoo asiaosaisten oikeuksien toteutumista menettelyssä. Valtuutetut Euroopan syyttäjät ovat kutsuneet Y.C:n ja I.M.B:n kuultaviksi todistajina kyseisessä menettelyssä 2.2.2023 tekemällään päätöksellä.
- 4 I.R.O:n ja F.J.L.R:n oikeudelliset edustajat ovat riitauttaneet 2.2.2023 tehdyn päätöksen Juzgado Central de Instrucción n.º 6 de Madridissa Y.C:n todistajana kuulemisen osalta.
- 5 Perustuslain tasoisen lain nro 9/2021 mukaan valtuutettujen Euroopan syyttäjien päätökset voidaan riitauttaa asianosaisten oikeuksien toteutumista valvovassa tuomioistuimessa (Juez de garantías) vain kyseisessä laissa nimenomaisesti säädettyissä tilanteissa. Päätös, jolla henkilö kutsutaan kuultavaksi todistajana, ei kuulu kyseisiin tilanteisiin. Tämän perusteella valtuutetut Euroopan syyttäjät vastustavat I.R.O:n ja F.J.L.R:n tekemän muutoksenhaun tutkittavaksi ottamista.
- 6 Jos kyseistä menettelyä ei kävisi Euroopan syyttäjänvirasto siihen liittyvine prosessuaalisine erityispiirteineen vaan sitä kävisi espanjalainen tutkintatuomari, tutkinnan kohteena olevat henkilöt voisivat kuitenkin kansallisen lainsäädännön mukaisesti kiistatta riitauttaa Y.C:n ja I.M.B:n kutsumisen kuultaviksi todistajina.
- 7 Tässä tilanteessa ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin, joka valvoo asianosaisten oikeuksien toteutumista, on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle edellä mainitut ennakkoratkaisukysymykset.

Asianosaisten keskeiset lausumat pääasian oikeudenkäynnissä

- 8 Tutkinnan kohteena olevien osapuolten puolustusasianajaja vastustaa Y.C:n kutsumista kuultavaksi todistajana.
- 9 Valtuutetut Euroopan syyttäjät katsovat, että niiden käytettävissä olevan todistelusäännösten perusteella Y.C. ja I.M.B. voidaan kutsua menettelyssä kuultaviksi todistajina eikä tutkinnan kohteena olevina osapuolina. Valtuutettujen Euroopan syyttäjien mukaan on lisäksi niin, että asianomaisten henkilöiden perusoikeudet taataan mahdollisuudella riitauttaa toimet perustuslain tasoisen lain

nro 9/2021 29 §:ssä säädetyllä ylimääräisellä muutoksenhaulla, jossa vedotaan toimien pätemättömyyteen suoraan lain nojalla.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyynnön perusteista

- 10 Asetuksen 2017/1939 soveltamisesta annetun perustuslain tasoisen lain nro 9/2021 mukaisesti vain niihin valtuutettujen Euroopan syyttäjien päätöksiin voidaan hakea muutosta, joiden osalta tästä mahdollisuudesta säädetään nimenomaisesti kyseisessä perustuslain tasoisessa laissa. Valtuutettujen Euroopan syyttäjien 2.2.2023 tekemä päätös, jolla Y.C. ja I.M.B. kutsutaan kuultaviksi todistajina, ei ole tällainen päätös. Asetuksen 2017/1939 42 artiklassa säädetään kuitenkin, että kansalliset tuomioistuimet voivat valvoa Euroopan syyttäjänviraston prosessuaalisia toimia, joilla on tarkoitus tuottaa kolmansia osapuolia koskevia oikeusvaikutuksia.
- 11 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan 2.2.2023 tehty päätös tuottaa kolmansia osapuolia, tässä tapauksessa todistajina kuultaviksi kutsuttuja henkilöitä sekä tutkinnan kohteena olevia henkilöitä, koskevia oikeusvaikutuksia.
- 12 Ensin mainittujen eli Y.C:n ja I.M.B:n osalta 2.2.2023 tehty päätös vaikuttaa heidän vapauteensa sekä vapaaseen liikkumiseensa, sillä todistajana kuultavaksi kutsumiseen liitetään velvollisuus saapua tuomioistuimen kuultavaksi, ja tämän velvollisuuden laiminlyönti voi merkitä kuultavaksi kutsutun henkilön säilöönottoa ja jopa syytettä oikeuden estämistä tarkoittavasta rikoksesta.
- 13 Todistajana kuultavaksi kutsuminen vaikuttaa myös Y.C:n ja I.M.B:n puolustautumisoikeuteen, sillä kansallisen lainsäädännön mukaisesti todistajaa ei avusta asianajaja ja todistajalla on velvollisuus kertoa kaikki tiedossaan olevat seikat sekä puhua totta. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo, että nyt käsiteltävässä asiassa on kohtuullisen odotettavaa, että todistajana kuulemisen perusteella saattaa ilmetä seikkoja, jotta viittaavat Y.C:n ja I.M.B:n osallisuuteen tutkinnan kohteena olevissa teoissa, minkä vuoksi olisi asianmukaista kutsua heidät kuultaviksi asemassa, jossa he voisivat saada avustajakseen valitsemansa asianajajan. Todistajana kuuleminen ilman asianajajan apua ja velvollisena puhua totta loukkaisi näet Y.C:n ja I.M.B:n puolustautumisoikeutta siinä melko todennäköisessä tapauksessa, että heidät otettaisiin myöhemmin tutkinnan kohteeksi kyseisessä menettelyssä niiden tekojen perusteella, joista heitä olisi kuultu.
- 14 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan mahdollisuus ylimääräiseen muutoksenhakuun, jossa vedotaan toimien pätemättömyyteen suoraan lain nojalla, ei myöskään takaa riittävällä tavalla todistajina kuultaviksi kutsuttujen ja tutkinnan kohteena olevien henkilöiden perusoikeuksia, eikä sitä voida käyttää Euroopan syyttäjänvirastossa käydyssä menettelyssä toteutettujen prosessuaalisten toimien riitauttamisen tavanomaisena muutoksenhakukeinona.

- 15 Tutkinnan kohteena olevien henkilöiden kohdalla Y.C:n ja I.M.B:n kutsuminen kuultaviksi todistajina vaikuttaa heidän oikeuteensa ilman aiheettomia viivytyksiä tapahtuvaan prosessiin, sillä Y.C:tä on jo kuultu todistajana asianomaisten toimien yhteydessä. Lisäksi Y.C:n ja I.M.B:n kuuleminen voi antaa valtuutettujen Euroopan syyttäjien tietoon tutkinnan kohteena oleville vastaisia seikkoja, mikä vaikuttaisi niin ikään heidän prosessuaalisiin oikeuksiinsa.
- 16 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan kansallisessa lainsäädännössä oleva säännös, jolla rajoitetaan asianosaisten oikeuksien toteutumista valvovan tuomarin toimivaltaa valvoa valtuutettujen Euroopan syyttäjien toimia, hankaloittaa asetuksen 2017/1939 säännöksiin verrattuna unionin perustana olevina oikeusvaltion erottamattomasti kuuluvina perusarvoina pidettyjen puolustautumisoikeuden ja tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevan oikeuden käyttöä.
- 17 Lisäksi se, ettei kansallisessa lainsäädännössä anneta mahdollisuutta vastaavaan muutoksenhakukeinoon petosten ja veronkierron torjuntaan unionissa liittyvän menettelyn yhteydessä kuin se keino, josta säädetään asetuksen 2017/1939 42 artiklan 2 kohdassa, haittaa unionin taloudellisten etujen valvontaa.
- 18 Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin pohtii, voivatko Euroopan syyttäjänviraston prosessuaalisten toimien riitauttamisesta annetut kansallisen lainsäädännön säännökset olla rajoittavampia kuin asetukseen 2017/1939 sisältyvät säännökset sekä säännökset, jotka koskevat vastaavien kansallisten elinten – Espanjan tuomioistuinjärjestelmässä tutkintatuomarin – toimien riitauttamista.